

І С Т О Р И Ч Н Е С У С І Д С Т В О

1944 г. – Х., 2001. – С.5–6.; 28. Аронов Х., Катастрофа європейського єврейства під час другої світової війни, Київ: Інститут юдаїки, 2000 - 364 с.; 29. Сабов, Іван. Єврейська трагедія у Європі в період Другої світової війни на прикладі концентраційного табору в Собіборі // Т. 2. // Україна та Польща: минуле, сьогодення, перспективи. — Луцьк, 2013. — Т. 2. — С. 114-117.; 30. Вебер М. Освенцим: мифы и факты [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://rus-sky.com/history/library/articles/veber.htm>.

Сергій Гальчак, Ніна Гальчак

Участь подолян у боях за звільнення Польщі від нацистської окупації

Тисячі воїнів-подолян, проявляючи мужність і героїзм, не шкодуючи свого життя і крові, наближали Перемогу, у складі Радянської Армії несли свободу поневоленим народам Європи.

Особливо рясно пролита кров'ю визволителів польська земля, що стала вічним прихистком для дев'ятнадцяти Героїв Радянського Союзу – уродженців Поділля: Г.Г. Бондаря, І.І. Борисюка, Р.Й. Бортника, І.Ю. Бурлаки, А.Г. Бурлачука, Б.С. Варави, М.Я. Василюшина, І.М. Греля, Г.Л. Івашка, К.Г. Клименка, С.В. Клименка, А.П. Ковальського, О.Й. Михайлюка, М.К. Печенюка, І.Г. Рисюка, І.О. Ткачука, К.І. Целика, С.І. Хоптяра, У.Є. Швеця.

Уродженець с. Лучинець Мурованокуріловецького району, командир мінометного взводу Георгій Герасимович Бондар відзначився на правому березі Дніпра в боях за с. Балико-Щучинка Кагарлицького району Київської області, ставши кавалером Золотої Зірки. Однак не менший героїзм проявив й на польській землі. Загинув 3 квітня 1945 р. в бою за Вроцлав [1, с. 35].

Це ж можна сказати й про артилериста, командира взводу 45-міліметрових гармат Івана Івановича Борисюка (с. Селевинці Немирівського району), який удостоївся звання Героя Радянського Союзу за ратний подвиг на Курській дузі (Росія). Загинув 28 липня 1944 р. у м. Хайнувка (Польща) [1, с. 37].

Решта згаданих фронтовиків-подолян стали Героями Радянського Союзу, визволяючи Польщу.

Роман Йосипович Бортник (с. Плужне Ізяславського району). У діючій армії з листопада 1944 р. Будучи полковником, командував 965-м стрілецьким полком 274-ї стрілецької дивізії 69-ї армії (1-й Український фронт). 16 січня 1945 р. його бойовий підрозділ у взаємодії з іншими частинами штурмом оволодів польським містом Радом, а потім 18 січня форсував р. Піліца і, продовжуючи наступ, 4 лютого 1945 р. вийшов до р. Одер у районі м. Франкфурта (Німеччина). Загинув у бою 17 квітня 1945 р. Похований у м. Познані [1, с. 38].

Ісаак Юхимович Бурлака (с. Пеньківка Літинського району). Учасник війни з березня 1944 р. Воював на 1-у Українському фронті. Був навідником кулемета 1176-го стрілецького полку 350-ї стрілецької дивізії 13-ї армії. Сміливо вступав у сутички з ворогом. 18 липня 1944 р. при форсуванні р. Західний Буг на південь від м. Кристонополя (Червонограда) Львівської області першим переправився на протилежний берег, влаштував кулемет на зенітну установку і відбив нальоти ворожої авіації. 24 липня біля р. Сан кулеметним вогнем знищив 8 гітлерівців, а 4-х – взяв у полон. 29 липня першим подолав р. Вісла південніше м. Сандомира і вогнем забезпечував переправу стрілецьких підрозділів. Загинув 13 грудня 1944 р. в бою на Сандомирському плацдармі [2, с. 221].

Антон Гнатович Бурлачук (с. Морозівка Погребищенського району). В ряди Червоної армії призваний у квітні 1944 р. Воював на 1-у і 3-у Прибалтійських, 1-у та 2-у Білоруських фронтах. У 1945 р. був навідником станкового кулемета 601-го стрілецького полку 82-ї стрілецької дивізії 47-ї армії (1-й Білоруський фронт). 15 січня 1945 р. під час прориву сильно укріпленої оборони противника на лівому березі р. Вісла північніше Варшави знищив три ворожих кулеметних точки. 15 лютого в бою за с. Альт-Рюдніц (Польща) на правому березі р. Одер, будучи поранилим, знищив 16 кулеметних точок. 17 лютого в боях за утримання панівної висоти «639» брав участь у відбитті 10 контратак ворога. В останній сутичці у безвихідному становищі гранатою підірвав себе та ворогів, що оточили його [2, с. 222].

У К Р А Ї Н Я - П О Л Ь Щ А

Борис Семенович Варава (сміт Літин). Після звільнення Літинського району від нацистських окупантів у березні 1944 р. призваний в армію. На фронті з квітня 1944 р. Артилерист. Сержант. Командир гармати 156-го окремого винищувально-протитанкового дивізіону 112-ї стрілецької дивізії 13-ї армії (1-й Український фронт). Особливо відзначився в боях на р. Одер. 26 січня 1945 р. у складі передового батальйону дивізії по тонкій кризі переправив свою гармату на лівий берег ріки в районі м. Штейнау (тепер м. Сцынава, Польща). Разом з обслугою знищив у бою 5 кулеметних точок, гармату і близько сотні гітлерівців. 29 січня під час відбиття контратаки ворожої піхоти та танків підбив 2 танки «пантера». Коли ж вибула з ладу гармата, артилеристи на чолі з подолянцем, продовжували знищувати ворога із кулемета. У цьому бою загинув [1, с. 46].

Микола Якович Васишин (с. Писарівка Ямпільського району). Учасник війни з серпня 1944 р. Воював на 1-у Українському фронті. Будучи сапером 68-го окремого саперного батальйону 50-ї стрілецької дивізії 52-ї армії, відзначився під час форсування Одери. 29 січня 1945 р. під вогнем противника він першим у полку переправив човен з десантом на протилежний берег. Під час переправи човен отримав пробоїну. Закривши її, відважний подолянин продовжив транспортування десанту. Коли ж вибухом снаряда човен рознесло вщент, добрався до свого берега на колоді. Сівши у новий човен, знову з десантом поплив на протилежний берег. За 7 рейсів переправив 76 чоловік. Загинув 2 червня 1945 р. Похований на братському цвинтарі в м. Болеславець [2, с. 223].

Ілля Михайлович Грель (с. Будне Шаргородського району). Учасник війни з 1942 р. Воював на Західному, Південному і 1-у Білоруському фронтах. Будучи підполковником, командиром 1137-го артилерійського полку 169-ї артилерійської бригади 14-ї артилерійської дивізії 6-го артилерійського корпусу прориву 5-ї ударної армії 1-го Білоруського фронту, відзначився в запеклих боях на р. Одері. 4 лютого 1945 р. вміло організував переправу полку по затопленій кризі. На плацдармі полк протягом трьох днів відбив 27 контратак танків і піхоти противника, знищив 19 танків, 3 бронетранспортери. 29 – 30 березня 1945 р. оточене угруповання гітлерівців чисельністю до 2-х тисяч чоловік на захід від м. Кюстрін (Польща) двома колонами прорвалось у тил полку. Подолянин вміло організував оборону командного пункту. Всього у цьому бою полк знищив 350 та взяв у полон 340 солдатів і офіцерів противника. Сам командир загинув (30.03.1945 р.). Похований у м. Дембно (Польща) [2, с. 230].

Григорій Лазарович Івашко (с. Мала Кириївка Бершадського району). Учасник війни з липня 1941 р. Воював на 1-у та 2-у Українських фронтах. Навідник гармати 32-го артилерійського полку 31-ї стрілецької дивізії 52-ї армії (1-й Український фронт). У ніч на 25 січня 1945 р. у складі гарматної обслуги одним із перших переправився через р. Одер під м. Бреслау (м. Вроцлав). Прицільним вогнем по ворожих позиціях сприяв передовим загонам захопленню та утриманню плацдарму, відбиттю контратак противника. Загинув у цьому бою. Похований у братській могилі с. Кам'янець-Вроцлавськ (Польща) [2, с. 239].

Кіндрат Гаврилович Клименко (с. Шура-Копіївська Тульчинського району). Учасник війни з 1941 р. Воював на Південно-Західному, Центральному, 1-у Білоруському фронтах. Гвардії майор. Заступник командира 54-го гвардійського кавалерійського полку 14-ї гвардійської кавалерійської дивізії 7-го гвардійського кавалерійського корпусу (1-й Білоруський фронт). 29 січня 1945 р. на чолі передового загону дивізії у складі ескадрону форсував р. Одер, прорвав 2 лінії оборони противника. На станції Альткессель (Стари-Кіселін, в 6-и км на схід від м. Зелена Гура) загін розгромив 2 ешелони з військами і надіслане їм на допомогу підкріплення чисельністю до 200 чоловік. Загинув 10 березня 1945 р. Похований в м. Грифіце (Польща) [2, с. 242].

Сергій Васильович Клименко (с. Зозів Липовецького району). Учасник війни з березня 1944 р. Воював на 1-у Білоруському фронті. Кулеметник 113-го гвардійського стрілецького полку 38-ї гвардійської стрілецької дивізії 70-ї армії. Відзначився 18 – 19 серпня 1944 р. в боях за населений пункт Сіткі, що за 10 км на схід від м. Радзимін (Польща). Брав участь у відбитті семи контратак противника, знищив танк і до сотні гітлерівців. Був поранений, але не покинув поля бою. Загинув у січні 1945 р. в бою під м. Бромберг (м. Бидгощ) [1, с. 93].

Антон Пилипович Ковальський (с. Регляшинки (нині с. Тростянець) Ямпільського району). В боях з 1943 р. Сапер 134-го гвардійського окремого саперного батальйону 11-го гвардійського танкового корпусу 1-ї гвардійської танкової армії 1-го Українського фронту. 19 липня 1944 р. під час форсування р. Західний Буг у районі сіл Потириця, Добрович

І С Т О Р И Ч Н Е С У С І Д С Т В О

Сокальського району Львівської області протягом години разом із саперами свого взводу відновив зруйнований міст і запезпечив безперебійну переправу. Під час форсування р. Сан у районі польського села Радимно переправив на паромі до батальйону піхоти, а потім брав участь у спорудженні моста через цю річку. Загинув у лютому 1945 р. Похований на території Польщі [2, с. 244].

Омелян Йосипович Михайлюк (с. Чернелівка Красилівського району). На фронті з лютого 1943 р. Гвардії лейтенант, командир ескадрону 62-го гвардійського кавалерійського полку 16-ї гвардійської кавалерійської дивізії 7-го гвардійського кавалерійського корпусу (1-й Білоруський фронт). 18 січня 1945 р. у вирішальний момент бою підняв ескадрон в атаку, увірвався в м. Томушув-Мазовецьки (Польща). 21 січня 1945 р. під час наступу на м. Радовітш (м. Радовіце, Польща) у взаємодії з сусіднім ескадром успішно завершив атаку, під час якої було розгромлено ворожий піхотний батальйон. 25 квітня загинув у бою. Похований у м. Гожув-Пельнопольський (Польща) [1, с. 131].

Микита Карпович Печенюк (с. Розсохувата Летичівського району). Учасник війни з квітня 1944 р. Командир відділення 4-го гвардійського стрілецького полку 6-ї гвардійської стрілецької дивізії 13-ї армії (1-й Український фронт). У січні 1945 р. на північ від Вроцлава першим піднявся в атаку і гранатами знищив декількох гітлерівців, а 7-х – взяв у полон. Під час форсування Одеру успішно виконав завдання по розвідці місцевості і непомітно для ворога вивів батальйон на вихідні рубежі для форсування ріки. Загинув 27 січня 1945 р. в бою за опорний пункт південніше м. Штейнау (Сьцінава). Похований на полі бою [1, с. 154].

Ілля Григорович Рісюк (с. Соколівка Ярмолинецького району). На фронті з лютого 1944 р. Командир відділення 17-ї гвардійської механізованої бригади 6-го гвардійського механізованого корпусу 4-ї танкової армії (1-й Український фронт). Відзначився в боях на р. Одер. У ніч на 25 січня 1945 р. з бійцями в числі перших на підручних засобах під вогнем противника переправився через річку в районі м. Кебен (м. Хобеня, Польща). Закріпившись на лівому березі, воїни сприяли форсуванню ріки і захопленню плацдарму своїм військовим підрозділом. Загинув у бою 30 січня 1945 р. [1, с. 169].

Іван Олексійович Ткачук (с. Жижниківці Білогірського району). На фронтах війни з жовтня 1941 р. Будучи майором, командиром 126-го танкового полку 17-ї гвардійської механізованої бригади 6-го гвардійського механізованого корпусу 4-ї танкової армії (1-й Український фронт), 23 січня 1943 р., діючи в передовому загоні, вийшов до р. Одер і вогнем із танків підтримав форсування ріки стрілецькими підрозділами. В районі м. Кебен переправився з першими танками на лівий берег, брав участь у відбитті контратак противника. 3 лютого загинув у бою [1, с. 201].

Кирило Іванович Целик (с. Велика Кісниця Ямпільського району). У боях із гітлерівськими загарбниками з 1941 р. Воював на Південно-Західному, Північно-Західному, Калінінському, Брянському, 1-у Українському та 1-у Білоруському фронтах. Особливо відзначився на кюстрінському плацдармі. Будучи капітаном, командиром дивізіону 411-го мінометного полку 24-ї мінометної бригади 14-ї артилерійської дивізії прориву 5-ї ударної армії (1-й Білоруський фронт), 8 лютого 1945 р. з передового спостережного пункту керував вогнем дивізіону. В критичний момент бою викликав вогонь на себе. У цьому бою загинув. Похований у м. Костшін (Польща) [2, с. 286].

Степан Іванович Хоптяр (сміт Ярмолинці). У боях з німецькими окупантами з червня 1941 р. Особливо відзначився у битві за р. Одер. Будучи сержантом, навідником гармати 493-го винищувального артилерійського полку 13-ї армії 1-го Українського фронту, 29 січня 1945 р. у числі перших разом з гарматою подолав ріку в районі м. Штейнау (Сьцінава), відбив контратаку, знищивши при цьому 4 танки, десятки солдатів противника. В наступні дні відбив ряд контратак у районі населених пунктів Ранзен, Герцогсвальдау, знищив 9 танків і 6 бронетранспортерів. Загинув 29 квітня 1945 р. Похований у братській могилі в м. Жари (Польща) [1, с. 206].

Ульян Євстафійович Швець (с. Березне Шепетівського району). В боях з нацистськими загарбниками з червня 1941 р. Будучи капітаном, командиром батальйону 545-го стрілецького полку 389-ї стрілецької дивізії 3-ї гвардійської армії (1-й Український фронт), 29 липня 1944 р. форсував Віслу на схід від м. Сандомир, захопив і протягом двох діб утримував плацдарм, відбиваючи контратаки противника. Був поранений, але не залишив поля бою. Загинув 3 серпня 1944 р. Похований в м. Сандомир [1, с. 219].

У К Р А Ї Н А - П О Л Ь Щ А

Визволяючи Польщу, проявили мужність і відвагу, стали Героями Радянського Союзу ще сімнадцять подолян:

Тихон Порфірович Абрамов (с. Кацмазів Жмеринського району). Учасник війни із червня 1941 р. Воював на Південно-Західному, Калінінському, Західному, Північно-Кавказькому, Центральному, 1-у та 2-у Українських, 1-у Білоруському фронтах. У переможному 1945 р., будучи гвардії полковником, командував 49-ю гвардійською танковою бригадою 12-го гвардійського танкового корпусу 2-ї гвардійської танкової армії (1-й Білоруський фронт). У січні 1945 р. бригада відзначилась у боях за визволення Польщі. 15.01.1945 р. вона форсувала р. Піліца і зайняла м. Сохачев, де вела кровопролитні бої до підходу основних сил корпусу. 17 січня форсувала р. Бруза, забезпечивши переправу іншим з'єднанням. Учасник штурму Берліна [2, с. 210].

Степан Васильович Антонюк (с. Грушківці Калинівського району). Учасник війни з червня 1941 р. Воював із гітлерівськими загарбниками на Південно-Західному, Західному, Воронезькому, 1-у Українському фронтах. Артилерист. Як командир батареї 917-го артилерійського Сандомирського полку 350-ї стрілецької дивізії 24-го стрілецького корпусу 13-ї армії (1-й Український фронт) відзначився в боях у січні – на початку лютого 1945 р. під час форсування р. Одер та утримання плацдарму на її лівому березі, розгромі угруповання противника в м. Штейнау (Польща), під час полонення понад 600 гітлерівців [2, с. 212].

Петро Корнійович Бабак (с. Костянець Старокостянтинівського району). На фронтах війни з 1941 р. Підполковник. В ніч на 1 серпня 1944 р. очолюваний ним 479-й стрілецький полк 149-ї стрілецької дивізії 3-ї гвардійської армії (1-й Український фронт), переслідуючи гітлерівців, успішно форсував Віслу в районі населеного пункту Дембно (Польща) і захопив плацдарм. Під ранок у результаті важких боїв із переважаючими силами противника розширив плацдарм на 3 км по фронту і на 1,5 км у глибину, що сприяло переправі частин дивізії [1, с. 24].

Дмитро Григорович Бачинський (с. Смотрич Дунаєвецького району). В бій з гітлерівськими загарбниками вступив у червні 1941 р. Пройшов через усю війну. На початку 1945 р., будучи капітаном, командував батареєю важких гаубиць 116-ї артилерійської бригади 7-го артилерійського корпусу прориву 5-ї гвардійської армії (1-й Український фронт). 26 січня 1945 р. в бою на Одерському плацдармі в районі населеного пункту Лінден, що за 7 км від м. Бжег (Польща), коли гітлерівці оточили його спостережний пункт, викликав вогонь на себе і відбив атаки противника [1, с. 30].

Володимир Андрійович Булат (с. Цекинівка Ямпільського району). Воював на Південному, Центральному, Західному, Калінінському, Брянському, 1-у Білоруському фронтах. Особливо відзначився у завершальному році війни. Будучи навідником гармати 175-го гвардійського артилерійсько-мінометного полку 40-ї гвардійської кавалерійської дивізії 2-го гвардійського кавалерійського корпусу (1-й Білоруський фронт), 1 – 3 лютого 1945 р. в боях у районі населеного пункту Фледенборн (Польща) вогнем з гармати заблокував дорогу, по якій рухалась колона автомашин та піхотинців противника. Знищив 5 військових автомобілів, десятки гітлерівців, а потім ще дві доби тримав дорогу під обстрілом, перешкоджаючи відходу ворога [2, с. 219].

Євгеній Михайлович Горбатюк (с. Копитинці Летичівського району). Учасник війни з червня 1941 р. Командир ескадрильї 28-го винищувального авіаційного полку 6-го винищувального авіаційного корпусу. До лютого 1942 р. здійснив 203 бойових вильоти, в 26-и повітряних боях збив 4 літаки, знищив значну кількість бойової техніки та живої сили противника. Воював у небі України, Польщі, Болгарії. Перемогу зустрів у Берліні [1, с. 60].

Станіслав Іванович Костров (м. Шепетівка). У боях війни з серпня 1943 р. Будучи командиром кулеметного взводу 909-го стрілецького полку 247-ї стрілецької дивізії 69-ї армії 1-го Білоруського фронту, в ніч на 1 серпня 1944 р. разом із бійцями подолав р. Віслу і зайняв рубіж на її західному березі в районі м. Пулава. Взвод відбив 8 контратак ворога, знищив декілька кулеметних точок і чимало гітлерівців. Був поранений, але залишився на полі бою [1, с. 108].

Андрій Васильович Костюк (с. Гурівці Козятинського району). На війні з червня 1942 р. Громив ворога на Західному, Брянському, Сталінградському, 1-у Білоруському фронтах. Особливо відзначився в боях за визволення Польщі. Будучи гвардії капітаном, командиром мінометної батареї 12-го гвардійського кавалерійського полку 3-ї гвардійської кавалерійської дивізії (1-й Білоруський фронт), під час відбиття ворожих контратак в районі

І С Т О Р И Ч Н Е С У С І Д С Т В О

населеного пункту Фледенборн (Польща) 31 січня – 4 лютого 1945 р. вогнем батареї знищив значну кількість гітлерівців. 1 – 2 березня 1945 р., діючи в групі захоплення, батарея подолянина знищила декілька дотів у районі залізничної станції Ойленбург (Сільново), захопила вокзал і утримувала його до підходу підкріплення [2, с. 248].

Василь Федорович Кравченко (м. Погребище). Учасник війни з травня 1942 р. Воював на Степовому, Південно-Західному, Сталінградському, 1-у та 2-у Українських, 1-у Білоруському фронтах. Молодший лейтенант. Командуючи взводом автоматників 66-ї гвардійської танкової бригади 12-го гвардійського танкового корпусу 2-ї гвардійської танкової армії (1-й Білоруський фронт), відзначився у Вісло-Одерській стратегічній наступальній операції. У січні 1945 р. його взвод знищив чимало солдатів і офіцерів противника, звільнив з неволі понад 170 радянських громадян, захопив ешелон з військовим майном. 2 лютого подолянин був важко поранений [2, с. 249].

Володимир Васильович Курачицький (м. Полонне). Учасник війни з липня 1941 р. Будучи гвардії старшим лейтенантом, парторгом батальйону 342-го гвардійського стрілецького полку 121-ї гвардійської стрілецької дивізії 13-ї армії (1-й Український фронт), 26 січня 1945 р. в числі перших форсував р. Одер в районі м. Штейнау (тепер м. Сьцінава, Польща), брав участь у захопленні та утриманні плацдарму, особистим прикладом надихав бійців на виконання бойового завдання [1, с. 114].

Цезар Казимирович Малиновський (с. Купіль Волочиського району). У діючій армії з січня 1943 р. Будучи старшим лейтенантом, командиром взводу 220-ї танкової бригади 5-ї ударної армії (1-й Білоруський фронт), у січні 1945 р. в складі передового загону завдав у боях значних втрат противнику і забезпечив наступ головних сил бригади. Першим перерізав залізницю Варшава – Радом. Протягом години взвод утримував її, відбиваючи контратаки противника. Сам подолянин був поранений, але не залишив поля бою [1, с. 125].

Іван Павлович Пиявчик (с. Жилинці Ярмолинецького району). На фронті з січня 1943 р. Командир батареї самохідних артилерійських установок 369-го гвардійського самохідного артилерійського полку 9-го гвардійського танкового корпусу 2-ї гвардійської танкової армії (1-й Білоруський фронт). Гвардії капітан. Відзначився в боях за м. Сохачьов. 16 січня 1945 р. його батарея у складі передового загону увірвалась в місто і знищила вогнем 2 ворожих ешелони з бойовою технікою. Був поранений, але продовжував керувати боєм [1, с. 159].

Митрофан Лук'янович Слободян (с. Пилипи Красилівського району). На фронтах війни з листопада 1941 р. Парторг 59-го гвардійського кавалерійського полку 17-ї гвардійської кавалерійської дивізії 2-го гвардійського кавалерійського корпусу (1-й Білоруський фронт). Гвардії капітан. Зарекомендував себе здібним організатором, сміливим і мужнім офіцером. 26 лютого 1945 р. в бою за с. Альт-Прібков (м. Пшібково, на південний захід від м. Барвіце, Польща) особистим прикладом підняв ескадрон і заволодів населеним пунктом [1, с. 181].

Микола Арсенович Стацюк (с. Завовк Летичівського району). Учасник війни з червня 1941 р. Відзначився в боях на Одері. Будучи старшиною, механіком-водієм танка 108-ї танкової бригади 9-го танкового корпусу (1-й Білоруський фронт), у складі батальйону 29 січня 1945 р. форсував ріку в районі населеного пункту Одерек (Цігаціце, південніше м. Сулехув, Польща), захопив рубіж і протягом 9 діб утримував його до підходу стрілецьких підрозділів [1, с. 188].

Григорій Якович Усатий (с. Мала Жмеринка Жмеринського району). Учасник війни з вересня 1941 р. Воював на Калінінському, 1-у Прибалтійському, 2-у Білоруському фронтах. Деякий час, надаючи допомогу, служив у 1-й Польській армії. Відзначився в боях за р. Одер. Тоді, будучи старшим лейтенантом, командиром роти 238-го стрілецького полку 186-ї дивізії 65-ї армії (2-й Білоруський фронт), в період 18 – 22 квітня 1945 р. зі своєю ротою в числі перших подолав ріку і вів бої за захоплення та розширення плацдарму на її лівому березі в районі м. Шеттін (Щецін, Польща). У кровопролитних сутичках ротою знищено понад 150 гітлерівців [1, с. 204].

Михайло Юхимович Шнейдерман (м. Козятин). У діючій армії з червня 1941 р. Воював на Південно-Західному, 1-у Українському фронтах. Будучи молодшим лейтенантом, командиром танка 87-го танкового полку 7-ї гвардійської кавалерійської дивізії 1-го гвардійського кавалерійського корпусу (1-й Український фронт), відзначився в боях за населені пункти Пробстфельде, Бухенау, а також на заодерському плацдармі північніше м. Ратибор (м. Рацібуж, Польща) в кінці січня – на початку лютого 1945 р. Екіпаж танка, вміло

У К Р А Ї Н А - П О Л Ь Щ А

маневруючи на полі бою, знищив 2 протитанкові гармати, 4 танки і декілька бронетранспортерів противника. Коли бойову машину було підбито ворожим снарядом, подолянин очолив екіпаж іншого танка і продовжував бій [2, с. 294].

Олександр Іванович Якимчук (с. Слобода-Ходацька Барського району). Будучи лейтенантом, командиром стрілецької роти 497-го стрілецького полку 135-ї стрілецької дивізії 6-ї армії (1-й Український фронт), відзначився в боях за м. Бреслау (нині м. Вроцлав). У лютому 1945 р. його рота оволоділа декількома міськими кварталами, знищила значну кількість гітлерівців. Коли ж вона виявилася відрізаною від основних сил батальйону, подолянин викликав вогонь артилерії підтримки на себе. У цьому бою отримав важку контузію [1, с. 224].

Уродженець с. Вендичани Могилів-Подільського району Станіслав Гільярович Поплавський спершу закінчив Харківське військово училище, потім військову академію ім. М. В. Фрунзе. Працював у ній викладачем. На фронтах війни з липня 1941 р. Був командиром стрілецького полку, дивізії, корпусу. Воював на Західному, Калінінському, 1-у та 3-у Білоруських фронтах. Генерал-лейтенант. У 1944 р. на прохання уряду Польщі відряджений у Військо Польське, командував 2-ю та 1-ю арміями. За вміле управління військами під час прориву оборони противника на р. Одер і в боях за м. Берлін 29 травня 1945 р. йому присвоєно звання Героя Радянського Союзу [1, с. 165].

Світлу пам'ять про тих, хто мужньо боровся з ворогом, поліг на фронтах, несучи свободу поневоленим народам, необхідно зберегти нинішнім та прийдешнім поколінням. Їхній подвиг – безсмертний!

Джерела та література:

1. Гальчак С.Д. Герої Радянського Союзу – уродженці Вінницької, Тернопільської та Хмельницької областей / С. Д. Гальчак. – К.: Видавничий дім «АДЕФ-Україна», 2010. – 232 с.;
2. Гальчак С. Д. (автор-упорядник). Ратна слава Вінниччини. Час. Події. Особистості / С.Д. Гальчак. – Вінниця: ТОВ «Меркьрі-Поділля», 2015. – 608 с.

Володимир Кіцак

Польські військові формування як основний засіб тиску на українське населення Закерзоння під час депортації 1944-1946 рр.

9 вересня 1944 р. була укладена угода між РНК УРСР та ПКНВ, яка передбачала депортацію українців з території Польщі в УРСР і поляків з УРСР в Польщу [1, с. 287 – 293]. Польське суспільство того часу, розірване між впливами комуністичного уряду та націоналістичного підпілля, було досить одностайним у ставленні до української меншини, яку планувалось якнайшвидше виселити за межі держави. Домінуючий вплив на хід депортації мали, передусім, польська цивільна адміністрація та підрозділи ВП як представники офіційних польських властей.

Після того, як цивільні органи влади використали всі засоби адміністративного впливу на депортованих, їм на допомогу були кинуті підрозділи Війська Польського. 1 вересня 1945 р. на територію Любачівського, Лиського та Перемиського повітів були введені підрозділи відповідно 3, 8 і 9 дивізій ВП, що мали відселити українське населення із цих земель. Розкинуті у південних Лиському та Перемиському повітах 8 і 9 піхотні дивізії розпочали виселення 3 вересня, а 3 дивізія, що блокувала Любачівський повіт – 6 вересня. Пізніше підрозділи цих дивізій брали участь у депортації українського населення й інших повітів [7, с. 36 – 37]. Одночасно в ці райони були спрямовані 98 та 338 прикордонні полки військ НКВС [1, с. 602 – 603].

Саме за їх допомогою депортаційні процеси й були доведені до завершення. Ставлення військових до українців було досить негативним, що було зумовлено цілим рядом причин. Часто у ВП в чині підофіцерів служили радянські військовослужбовці польського походження. Як наголошують документи польської підпільної організації "Wolność i Niezawisłość", підрозділи ВП, що займались депортацією українського населення, спеціально комплектувались із поляків, що проживали в Східній Галичині та Волині й були ворожо налаштовані до всього українського. Відповідно саме виселення провадилось негуманними методами [2, с. 210 – 211]. Солдати свою участь в процесі